

- Т. А. Добровольская и др.; под ред. И. Ю. Левченко, С. Д. Забрамной. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 320 с. 4. **Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. – Луганськ : Альма-матер, 2003. – 436 с.**
5. <http://imidg.ucoz.ua/publ/>

Чубенко О. В. Організація роботи психолого-медико-педагогічних консилиумів в умовах НВК інтернатного типу для дітей з вадами розвитку.

Стаття висвітлює особливості організації роботи психолого-медико-педагогічних консилиумів в умовах НВК інтернатного типу для дітей з вадами розвитку.

Ключові слова: діти, інтеграція, психолого-медико-педагогічний консилиум.

Чубенко О. В. Организация работы психолого-медико-педагогических консилиумов в условиях УВК интернатного типа для детей с нарушениями развития.

Статья освещает особенности организации работы психолого-медико-педагогических консилиумов в условиях УВК интернатного типа для детей с нарушениями развития.

Ключевые слова: дети, интеграция, психолого-медико-педагогический консилиум.

Chubenko O. The organization of work of psychological-medical-pedagogical councils under the educational complex boarding type for children with developmental disabilities.

The article lights features of the organization of the psychological, medical and pedagogical consultation in TEC boarding for children with developmental disabilities.

Key words: children, integration, psychological, medical and pedagogical consultation.

УДК 378

Шевцов А. Г.

СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ МОДЕЛЯМИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА КОРЕКЦІЙНОЇ АНДРАГОГІКИ У НАВЧАННІ ДОРΟΣЛИХ ОСІБ З ОБМЕЖЕННЯМИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Завдяки системоутворювальному поняттю „неперервність освіти” ми приходимо до актуальності побудови та розвитку нової наукової дисципліни та сфери підготовки фахівців, що працюють у

галузі корекційно-реабілітаційної роботи, медико-соціальної та професійної реабілітації дорослих осіб з інвалідністю, – **корекційної андрагогіки**.

Традиційно питання освіти та виховання осіб з інвалідністю у пострадянських державах досліджує така дисципліна як дефектологія (або її складові – корекційна педагогіка та спеціальна психологія). Але ця галузь педагогіки у своєму предметі обмежувалась вихованням та навчанням дітей дошкільного та шкільного віку. Тобто, вона майже не охоплювала життєвий шлях осіб з порушеннями психофізичного розвитку після виходу їх із шкільного віку або тих, що набули інвалідність у дорослому віці. При цьому, вочевидь, у теорії корекційного виховання осіб з обмеженнями життєдіяльності довгі часи порушувався зазначений вище принцип неперервності корекційно-реабілітаційного процесу.

Таким чином, **корекційна андрагогіка** – наука про корекційну та професійну освіту, освітні методи соціального реабілітування дорослих людей з обмеженнями життєдіяльності, яку ми відносимо до самостійної міждисциплінарної сфери антропологічних знань, спорідненої зі сферами корекційної педагогіки та андрагогіки, але такої, що має свій предмет, суттєві відмінності у змісті і специфічні методи дослідження.

Дослідження у сфері корекційної андрагогіки мають відбуватися за одним із провідних принципів акмеології та сучасної вікової психології про те, що розвиток особистості не припиняється у дорослому періоді життя, який не є добою „психічної скам'янілості”, як це вважали О.Клапаред, В.Джеймс, Ж. Піаже. Розвиток особистості дорослої людини відбувається, зокрема, за такими напрямками як: а) зростання самостійності людини, її свободи та відповідальності, розвиток індивідуальності (неповторності), творчого ставлення до дійсності та власного життєвого шляху; б) посилення соціально-духовної інтегрованості людини, соціальної відповідальності, збагачення форм її життєдіяльності.

Проте, якщо динаміка розвитку особистості не припиняється, то є всі підстави говорити про корекцію розвитку і в дорослому віці, визначаючи, таким чином, широке поле застосування корекційної андрагогіки.

Оскільки множина понять корекційної андрагогіки частково складається як із множини знань корекційної педагогіки, так і андрагогіки, актуальним є порівняльний аналіз цих споріднених наукових сфер задля виокремлення специфічного предмета, змісту, понять і методів цієї новітньої дисципліни.

Співвідношення моделей корекційної андрагогіки та корекційної педагогіки виразно проявляються через розвиток ідей емпіричного порівняння педагогічного та андрагогічного підходів до навчання за М. Ноулзем, яке нам знайоме завдяки популяризації С.І. Змішовим.

Головним, що відрізняє освіту дорослих від освіти дітей, М. Ноулз та інші дослідники андрагогіки виділяють наявність у дорослих *досвіду*, який дає людині *зрілість*, допомагає їй вчитися, але й створює підґрунтя для виникнення нової освітньої ситуації і спонукає викладача до пошуку принципово інших дидактичних основ порівняно з педагогічними підходами.

Корекційна андрагогічна модель передбачає конструювання освітнього процесу для дорослих учнів з особливостями психофізичного розвитку з урахуванням такого досвіду. Проте, очевидно, що соціальний анамнез людини з порушеннями психофізичного розвитку, яка має інвалідність з дитинства, і стандартний життєвий досвід дорослої особи, що отримала інвалідність після нормального онтогенезу, дають підстави для впровадження різних дидактичних підходів та методик корекції особистості під час професійного реабілітування.

Із цього проблемного поля виходить і інша наукова задача – дослідження питань впливу залишкових вторинних дефектів розвитку на соціальне життя і подальше навчання дорослої людини з обмеженнями життєдіяльності у дитинстві. Можна висловити тезу про ризик формування вікових дефектів другого або третього порядку, які виникають у дорослому віці як наслідок неподоланих, некомпенсованих первинних (вторинних) дефектів у дитинстві і притаманні саме дорослому стану особистості. Такі дефекти, зокрема, дементного типу, можуть розвиватися і на фоні зниження якісних та кількісних характеристик вищих психічних функцій у періоди середньої та пізньої дорослості як результат загального інволюційного процесу.

Наукове обґрунтування корекції цих дефектів, дослідження феноменів „залишкових” явищ дизонтогенії на фоні психологічних особливостей дорослого віку, екстраполяція з відповідними змінами класичних дефектологічних принципів на період дорослості є одними із завдань корекційної андрагогіки. Ефекти гетерохронності та гетерогенності розвитку різних якостей зрілої особистості потребують вивчення їх наслідків на процеси компенсації **вікових вторинних дефектів** залежно від нозологічної диференціації.

Історично педагогічна модель корекційно-реабілітаційної роботи народилася і в основному репродукується у сфері виховання дітей. У той самий час андрагогічний підхід більше притаманний професійній освіті та реабілітації дорослих осіб з інвалідністю.

Таким чином, спробуємо сформулювати певні принципи методологічного переходу від моделі виховання та навчання, що є традиційною для парадигми корекційної педагогіки (КП-модель), до корекційної андрагогічної моделі (КА-модель).

1. **Зростаюча роль особистісного досвіду** учня, вихованця, реабілітованого. Цінність досвіду в КП-моделі є малою, в КА-моделі особистісний досвід є потужним джерелом навчання і реабілітації.

2. На перший план виходить зміст психолого-педагогічної

практики, що стосується **мотиваційно-спонукальної сфери** виховання, яка за умов аномального розвитку особистості або через наслідки травматизуючих психіку фізичних обставин (каліцтво, тяжка хвороба) у період дорослості є спотвореною і соціально недостатньою. У той самий час, роль спонукальної сфери людини, яка вступає в доросле життя і опиняється перед необхідністю розв'язання багатьох проблем, серед яких найважливішими є вибір професійного шляху, створення сім'ї, народження й виховання дітей стрімко зростає.

3. Принцип необхідності посилення корекційної роботи з тим аспектом особистості, що відповідає за її **відчуття свободи**. Адже, формування особистості, яка має вільно розвиватися, відбувається за обтяжливих умов соціально-побутової, середовищної та матеріальної "залежності" особи з інвалідністю від зовнішнього оточення.

4. Як наслідок, останнє разом з іншими чинниками призводить до необхідності інтенсифікувати відповідну корекційно-виховну роботу та приділяти особливу увагу в КА-моделі до **процесу самоактуалізації** людини з обмеженнями життєдіяльності. Важливість цієї проблеми виходить із того, що порушення процесу самоактуалізації людини становлять одну із найбільших небезпек для подальшого соціального життя людини саме у дорослому віці.

5. Спорідненим із означеною вище проблемою є **принцип подолання маніпулятивного сценарію поведінки і формування патернів поведінки типу „актуалізатор”**. Останні можуть не сформуватися автоматично через недовіру людини до своїх „Я-структур”.

6. Принцип актуалізації **акмеологічного підходу виховної роботи** з особою з інвалідністю у дорослому віці. **Зрілість** як концепт, якого прагне акмеологічна парадигма соціальної реабілітації, може бути наріжним каменем КА-моделі моделі виховання, її потужним джерелом.

7. Генетичним наслідком цього є принцип виховання у особи з інвалідністю такої якості, як **мудрість** – ефективного і необхідного чинника його подальшої соціалізації у період пізньої зрілості.

8. **Принцип аксіологічного підходу** в КА-моделі соціальної реабілітації формує ще один суттєвий аспект корекційно виховної роботи, адже правильно і вчасно сформовані цінності дорослої людини з інвалідністю можуть бути потужними чинниками формування її спонукальної сфери, життєвих орієнтирів та професійних планів.

9. У КП-моделі навчально-виховного процесу практичне застосування одержаних знань та життєвих компетенцій дитиною є відстроченим, відкладеним на період самостійного дорослого життя. КА-модель передбачає негайне впровадження дорослою людиною знань, вмінь та навичок під час соціальної та професійної діяльності. Таким чином, за першою моделлю освіти орієнтація спрямована переважно на навчальний предмет, проте як за другою – на розв'язання особистісних життєвих проблем, соціальну інтеграцію, професійну

реабілітацію.

10. **Принцип зростання ролі особистісних інтересів** дорослої людини що реабілітується. Тобто перехід від авторитарної суб'єкт-об'єктної моделі "підпорядкування" до суб'єкт-суб'єктної моделі виховання у парадигмі "інтересів особи". Із цього принципу виходить така методика планування навчально-реабілітаційного процесу, формулювання його цілей і визначення потреб, що передбачає не тільки активність викладача, реабілітолога (КП-модель), а й безпосередньо учня, реабілітованого (КА-модель). І якщо побудова навчально-виховного процесу у КП-моделі підпорядкована логіці навчального предмета, змістовним одиницям, то у КА-моделі цей процес формується залежно від готовності дорослої особи до навчання або реабілітації, проблемних одиниць її поточного та майбутнього життя.

Відмінність підходів корекційної андрагогіки від моделей андрагогіки спостерігається перш за все у контексті „корекційного” або „дефектологічного” змісту, адже всі методики, форми та засоби навчально-виховного впливу на дорослого з обмеженнями життєдіяльності мають створюватися та впроваджуватися тільки на основі диференційованого підходу залежно від типу дефекту або психічного розладу.

Окремих науково-практичних досліджень потребують, наприклад, умови психологічного, педагогічного та соціального супроводу процесів здобуття професійної освіти або перекваліфікації осіб, які отримали інвалідність у дорослому віці. Адже часто такий навчально-виховний процес відбувається на фоні порушень психічних станів, пов'язаних з наслідками перенесення фізичних травм або тяжких хвороб.

У випадку соціального реабілітування людини після інвалідизуючої фізичної травми або важкої хвороби у дорослому віці ми маємо справу з нормально розвиненою особистістю, але такою, що знаходиться за умов наслідків посттравматичних синдромів.

Психопедагогічна корекція емоційно-вольової та когнітивної сфер людини у такому випадку має здійснюватися за умов так званих посттравматичних стресових розладів (ПТСР), діагностичні критерії якого у 1995 році внесені у Міжнародний класифікатор хвороб. Імплементация клінічних даних з ПТСР, у тому числі отриманих на основі наукових досліджень під час відновного лікування учасників бойових дій, до контексту комплексного реабілітування та освіти студентів з перенесеними фізичними травмами та тяжкими хворобами, що призвели до інвалідного стану, може бути одним із напрямів розвитку корекційної андрагогіки.

Іншого змісту та значущості набуває також питання формування **спонукальної сфери** особи з інвалідністю, зокрема актуалізації мотивів до здобуття професійної освіти, спеціальності задля наступного працевлаштування та ефективного інтегрування у ринок праці. Таким

чином, предметом досліджень психологічних аспектів корекційної андрагогіки мають бути спеціальні методики корекції мотиваційно-вольової сфери осіб з інвалідністю, які не виникають в андрагогічній практиці.

Отже, запровадження принципу неперервності корекційної освіти і реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності неухильно приводить нас до необхідності формування нової сфери суспільної практики, наукового знання та фахової підготовки – корекційної андрагогіки.

Шевцов А. Г. Співвідношення між моделями корекційної педагогіки та корекційної андрагогіки у навчанні дорослих осіб з обмеженнями життєдіяльності.

У статті сформульовано принципи методологічного переходу від моделі виховання та навчання, що є традиційною для парадигми корекційної педагогіки, до корекційної андрагогічної моделі.

Ключові слова: особа з обмеженнями життєдіяльності, корекційна андрагогіка, корекційна педагогіка, акмеологія, методологія.

Шевцов А. Г. Соотношение между моделями коррекционной педагогики и коррекционной андрагогики в обучении взрослых лиц с ограничениями жизнедеятельности.

В статье сформулированы принципы методологического перехода от модели воспитания и учебы, которая является традиционной для парадигмы коррекционной педагогики, к коррекционной андрагогической модели.

Ключевые слова: лицо с ограничениями жизнедеятельности, коррекционная андрагогика, коррекционная педагогика, акмеология, методология.

Shevtsov A. G. Differences between the models of correction pedagogic and correction andragogic model in the education of the adult people with disabilities

In the article the principles of methodological transition from the model of education which is traditional for the paradigm of correction pedagogic to correction andragogic model are formulated.

Key words: Person with disabilities, correction andragogic, correction pedagogic, akmeology, methodology.